

213

1927. október 14-én tartott előadás.

A lélek fejlődése.

Szóltunk eddig a lélekről, a képeket alkotó emberi működésről, amely működik és közvetít a test és szellem között. Tulszárnyalja az érzéki működést, allegorizált felületszerűt, a mérhetőt azzal, hogy háromdimenziós képeket állít elő, ezeket mérhetetlen nagyba, finomba emeli, mérhetetlen gazdagságban variálja, de nem éri el soha a szellem működését, amely minden törvényében a végtelent tekinti át és foglalja össze nagyságra, ahogy a mértani tér gondolata mutatja, finomságra, ahogy a matematikai pont mutatja, a belső tartalom gazdagságára, amint akármelyik mértani tétel mutatja, összehogyalván az esetek végtelenségét. A lélek tehát ilyen közbenső helyet foglal el az emberi élet mérhető mélységei és végtelen magasságai között.

Szánta adódik már ezzel feladata, a haladás, a fejlődés szempontjából: hogy jó közvetítő legyen test és szellem között. Kifejtettük, hogy a szerves élet célszerűsége abban rejlik, hogy a szerves sejtélet a lélekműködéssel egyre bensőbb, intimebb kapcsolatot keres és létesít. Amit a biológiában a szerves élet fejlődésének neveznek, nem is más, mint ennek az intimitásnak a megközelítése, az abban való haladás, amely folyik a természet évmillióiban, az emberi történelemben, de folyik már az emberi egyén fejlődésében is. Csúcspontját a szerves élet az emberi agyvelőben érte el, amely a legbensőbb és leggazdagabb tagoltságban kapcsolódik a lélek működésével. Nos, hasonló a helyzet, ha fölvetjük a kérdést, mi volna a léleknek fejlődéstani rendeltetése. Mi volna a lélek célszerű működésében a cél? Valamint a sejtélet alélékekkel való szorosabb kapcsolatra tör, aképen a lélek fejlődéstani célja az, hogy minél bensőbb, intimebb kapcsolatba kerüljön az emberi szellemmel, a logikai gondolkodással és erkölcsi tudattal. Az egyéni élet és a történelem évezredek tanuskodnak, hogy valóban így fejlődik az emberi lélek és a kapcsolat lélek és szellem közt egyre finomabbá, bensőbbé lesz a haladás folyamán. Hiszen új gondolatok, vezető eszmények csak azzal állhattak elő a tör-

ténelmi és egyéni tudatban, hogy a lélek föladata, elejtette és felejtette saját kedves ábrándjait és finom esékenységekbe halkulva megengedte, hogy az emberi szellem halk vezető hangjai hallhatóan megcsendüljenek és a lélek ráhangzásaival erősüljenek.

Mi teszi vajjon a lélek és szellem kapcsolatát? Milyen összefüggésben van a képalkotó működés a szellemmel, amely örök törvényekben mozog? Nos, a kapcsolat azzal áll elő és mélyül, hogy a lélek igyekszik jó és egyre jobb erőforrásává válni a szellemnek, föltárja kincseit, hogy a szellem bányászjasson benne, hogy a megismerő szellem a maga világosságát valóban bevetíthesse az emberi lélek minden zugába. A másik oldala ennek az intim kapcsolatnak az, hogy törekszik a lélek finom együtthangzásban a szellemi élet hangjait saját körében is meghangoztatni, hogy eképen mintegy kipengésükben váljanak emlékezetessé a lélekben a szellemi élet hangjai. Vagyis jó erőforrás és jó ráhangzás akar lenni a lélek és ebben fejlődik. Mert bár önmagát mozgató többé-kevésbé autonom működés, mégsem öncél a lelki élet. Az állatnak a lelki képalkodás valóban a legmagasabb funkciója. Az állatban egyelőre valóban öncél. De az ember legmagasabb célja a szellem életének, avégtelen életnek kibontása. Ez isteni öncélja az embernek. E végső öncélnak áll aztán szolgálatában a lélek is, a test is az emberben.

Már az őskorban és az emberi gyermekkorban keresi az emberi lélek a kapcsolatot a szellemmel. Nem marad meg önmagában, mint ahogy az állatnál megmarad abban az alsóbb működésbeli körben, hogy az érzékszerves adatait kiegészíti. Az állatnál mindig praktikus célt szolgál a lélek és minél primitívebb az ember, annál inkább néla is. A látott, hallott érzéki adatokat szárnyaira kapja a szárnyaló lélek és teret alkot az adatok körül, kombinációkat alkot képekben, amelyek végeredményben mind arra valók, hogy az önfenntartást segítsék, hogy lehető hű és átfogó ismeretképet szolgáltatassanak az adott és előfordulható képies érzéki jelenségekről. Az érzéki életben való tájékozódást állítja eképen elő a lélek elsődleges működése. Ám az emberi élet már az őskorban tulszárnyal ezen a praktikus működésen. Szertelenbe tör már az ősember-

nél, amikor égbenyuló hegyekben, termékeny völgyekben, termékenyítő nagy folyókban, tengerekben, nagy viharokban szellemeket látott az ember. Szeretlen, óriás, titokzatos erőket. A fantázia túltört minden mértéken, hogy előállítsa azt, ami túl van minden érzéki-fizikai adaton és észleleten, hogy előállítsa azt, ami fölemeli az embert a sejtett végtelen életbe és közelebb hozza őt titkon munkáló isteni életéhez. A gyermekkorok, az őskorok ez a törekvése azután finomabb fölemelkedésekbe megy át. Arra kellett eszmélnie az embernek, hogy nem ezek a szeretlen nagy képek alkalmasak arra leginkább, hogy az embert az isteni élethez emeljék, hanem a mértékelt képek. A finom mérésű arányos képei. A hellén szellemben áll elő először a történelemben az emberi léleknek az az alakulása, amely túlmegy Ázsia szeretlen istenségein, hegyek és viharok istenein és előállítja az szép, amémértékelt képet. Az arány, amémértékelt lett urrá a lélekben. Mert arra eszmélt az ember, hogy a finom, a mértékletes ~~kép~~ lélek, amely képeit nem túlozza a szertelenbe, hanem finom esékenységekben változtatja és azok arányosítására tör, ez a lélekműködés alkalmas arra, hogy az embert magasabbra emelje, olyan összhangba, amit az Olympos lakói, az együttlakó, együttműködő, egymást kiegészítő istenek jelképeznek. Ime, ezek az istenek felosztották maguk közt a világ hatalmát és mégis összhangzatosan együttműködnek. Ez a nagy gondolat a hellén géniuszban rezdült meg először. Ugyanabban a szellemben, amely a lélek számára a mértékletességet követelte legfőbb erényül. A hellén géniusz azvesztetikai tudat számára alkotta és alakította át a lelket, hogy a széptudat összhangjának erőforrásává és rezonáló működésévé tegye. A történelem homlokterébe azután a logikai gondolkodás lép, egyelőre tagadó, romboló formában. Az agnosztikus, a képhetet romboló filozófiai gondolkodás megjelenik Thalesszel már Görögthonban, de diadalát azután üli a római birodalom hatalmas világrabló politikájában. Ez a romboló gondolkodás azután új lelket követel. Nem olyat többé, amely a mértékelt, mérésű szépre hangzik, amely nyugodt, esékeny képét föltárja a szépségnek, hanem olyant, amely végleg elpihen, hogy engedje csendülni az emberben a világhódító gondolatot. A végtelennek ebben a bontakozásában a léleknek és a lélek képeinek már el kell végleg halkulniuk, differenciálisként elmerülniük és eltü-

nedezniük, hogy képektől fékezetlenül szárnyalhasson a hatalmas gondolat, hogy alapmélységeiből egyetlen kép sem emelkedjék ki a többi rovására, hogy színeivel túl ne rikítsa a logikai gondolat végtelen szürkeségét. Vége a művészetnek a római birodalom idején és lelketlen lett az ember, mert eltemette lelke képeit mélyen a számító gondolat tengerében. A mi korunk is nagybanegészen a római hatalomratörő gondolat korához hasonló. A modern ember lelke hasonlatos a régi római lélekhez, bár közben a legnagyobb, a leghatalmasabb történelmi esemény játszódott le. Ez a hatalmas történelmi esemény a megváltás gondolata volt, amely a názáreti Jézussal lépett a történelembe. A megváltó gondolatban a szellemi lét eleven egységébe emelkedett és isteni lényé magasult az ember. Ő lett a világ világossága. Minden gondolat és számító elv fölé emelkedett, elmerítvén valamennyit az egységes emberméltóság alapmélységeibe. Egy alak lett az istenfia az emberfiával. A számító ész tárgyából végtelen ugrással az emberi ész világosságára magasult az ember, alkotó és pótolhatatlan tagja és őssajátos módja lett a közös egy világosságnak, amelyben az utolsó is megdicsőül. Ámde megfogalmazva ez a gondolat csupán az evangélium religiózus-esztetikai formájában volt, egészen Schmitt Jenőig. Ebben a formájában pedig nem válhatott uralkodóvá a történelemben. Ennek a fogalmazásnak el kellett buknia oly biztosan, amilyen kétségtelenül túl vagyunk a hellén szépség korán. Az első századok Krisztuskövetője lelkében szelid volt, alázatos és szegény. De finom esékénység, szolgálatkészség, feltárulkozás volt a lélekben. A krisztusi lélekideál a bárány, akit minden népek egykor imádni fognak. A szelid szolgálatkészség lelke uralkodott el Krisztus tanítványain, akiket azonban letiport először az egyház, azután pedig az állami erőszak. Konstantin császár óta a római lélek visszafoglalta helyét az emberben. A teológia, mert logikai fogalmazás, szükségképpen legyőzte az örömhír esztetikai fogalmazását, valamint korábban az antik római gondolat háttérbe szorította a hellén esztetikait. A nagy reakció korát éljük még ma is. Hamvad mindenfelé a naiv hit. Az evangélium egykor izzó és tündöklő képei elszürkél-
lenek a modern emberben. Halálos öleléssel emeli magához a kor lelkét a ridegen számító logikai-matematikai gondolkodás. Történelmi feladatunk az, hogy a megváltott lelket szemléletben bemutassuk ősmintául a modern ember számára.

most már a tudomány fogalmazásában, amelyben ellenőrizhető és örök törvényként áll meg most már az emberi szellemi emlékezetben.

Viszátérnék oda, hogy a lélek akként lesz intim, jó, benső réhangzója és erőforrása a szellemnek, ha törekszik bizonyos finom, esékony egyensúlyra. Ha engedékenyen kitárul, mint a klaviatúra, nyitva a szellem játéknak emélyet visszhangozni akar. Ha tehát feladja öncéljait és az emberi szellem önkibontó öncéljának tárja föl, engedi át magát és oda fel-ejti magát. Ha feladja magát frladatul az emberi szellemnek. Szeretném, bár itt nincs elég alkalman rá, mégis vázlatosan megcsendíteni, hogy mi volna ez a labilitása, ez az esékénysége az emberi léleknek, amely ilyen jó erőforrás és réhangzás volna. A lélek ugyebár képeket állít elő mérhetetlen változatokban. Nem egyforma intenzitással állnak elő a képek, egyik kedvesebb nekünk, mint a másik, egyikhez szorosabban ragaszkodunk, a másikat könnyebben elejtjük, felejtjük. Ám azzal labilis, esékony a lélek, hogy finoman játszik saját gazdag képei közt. Egyikhez sem ragaszkodik makacsul. Képeit, ahogy alkotja, el is ejti. Minden kép, mint fátyol, lepel lebben és illan és feltárja a lélek mélyebben rejtett kincseit, amelyeket elfödött és homálybaburkolt. Ez a finom táruló, átlátszó működés, amelyben egy kép sem akar rögződni, egy sem akar titokként magába zárkózni, saját elemi feszültségeibe furakodni, saját izzó mélységeiben mámorosodni, hanem tárulkozik, lepleződik, lebben és illan mindig szüntelen, ez az esékony lélek irányzata. Ez a könnyed, táncos esékénység pedig megfelel a szellem irányzatának, mert a szellem is azzal bontja ki egyetemes törvényét, hogy a képeket egyformán elmeríti magában, A gondolat nem tűrhet képet, amely homloktérbe tolakodjék. A gondolat azzal tiszta és világos, hogy egybefoglal és mélységeibe differenciálisként elmerít minden képet kivétel nélkül. Egyszerű ~~próba~~ példával próbálnám megvilágítani ezt a tényállást. Egyszerű példa a mértani vonal, amelynek elemei, a pontok egyformán elmerülnek benne. Egyik sem emelkedik ki a másik rovására, valamennyi egyformán rejlik és mutatkozik benne. A háromszög fogalma is így zár és merít magába minden háromszöget. Nos, a lélek nem ilyen kristályos természetű, a lé

lek képei áttetszők, mint a finon köd és pára. Ám abban közelítik meg a gondolat kristályos átlátszóságát, hogy fátylaikat szüntelen hullatják, mint Isis, az élet istennője az antik Egyiptomban. Ez a fátylaikat hullató lélek szüntelen közeledés ahhoz a kristályossághoz, a minden képek áttekintéséhez és alámerítéséhez, ami tökéletes formában a gondolatban áll elő. Még egy példa. Gondoljunk a kocka stereometriai fogalmára, a gondolatra. Ott van abban minden lehető kocka. Minden nagyságu és minden finomságu egyformán, kivétel nélkül és valamennyit tekintjük át egy pillantásban a kocka fogalmában, amikor állítjuk, hogy a kocka fogalmában kivétel nélkül jelen van minden kocka, amely bármely időben és bármely térben megjelenik. Ámde úgy vannak előállítva itt a kockák a gondolatban, hogy egyik sem fedi a másikat olyasformán, ahogy egy érzéki lap elfedi az alatta vagy mögötte lévő lapot. Valamennyi egyszerre lát szik, hisz csak így merjük állítani, hogy a mértani törvény alól kivétel nincs. Valamennyit látjuk, valamennyi esetet és határesetet egy csapásra. A lélek képei azonban, mint ködréteg a ködréteget bizonyos mértékben fedi, a lélek tehát csak megközelíteni törekszik a szellem kristályos átlátszóságát avval, hogy lepleit szüntelen hullatja, hogy az előállított kép szüntelen mulik, hogy helyet adjon a másoknak, hogy átlátszóvá válják. Így közelíti meg képei közt való finom táncban a lélek a szellem kristályosságát, így válik rokonává a szellemnek, így tükröződik rájta, finom, csipkézett és szüntelen simuló színén a szellemi élet világossága. Az esékeny lélek nem tanusít ellenállást a szellemi hatással szemben. Minden képét alázatosan feltárja, felejtí és elejtí előtte. Eképen jó rezonancia. Láttuk, hogy a szellemben minden kép határmozzanat. A törvényben minden kép határesetet, elenyésző pillanatot jelent. Így a kocka fogalmában az egyes kocka, a ház fogalmában az egyes ház. Nos, a lélek is, ha rokonságba akar kerülni a szellemnek ezzel a természetével, úgy képeit átjátssza a multba. Pillanatonként tudja a multnak átadni a felmerült képet, pillanatképpé emnyeszteti és így a kép tud pillanatává és mozzanataává tünedezni a szellem világosságának, amely viszont csak úgy tud megállni kristályosságában, ha

benne csakugyan pillanat~~á~~, mozzanat, illó elem a kép. Így ejti a multba esékényen és áldozatosan alélek a maga képeit és eképen adja fel azokat a szellem egybefoglaló emlékezetének. Csak az a kép, amely elhalni kész, nyer új életet a szellemben, támad ott életre, mint annak határmozzanata, de immár az örök emlékezetnek, a törvénynek határmozzanata. Csak amelyik kép életét adja, nyer új életet a szellem világosságában. Ime, így válik jó erőforrássá a lélek.

Mert mi teszi azt, hogy jó erőforrás, vagy rezonancia valamely működés? Az, hogy rokona annak, amit szolgál és amire hangzik. A ritmusrokonság törvényén alapul az együttműködés. És erre tör a lélek fejlődése. Milyen képei a léleknek különösen azok, amelyek az emberi szellemet táplálják? Szóltunk arról a mult előadáson, hogy jönnek a lélek képei a jövőből. Előállnak a jelenben, átfelejtődnek a multba. A jövőből jövő képek határozatlanok, bizonytalanok, tagolatlanok. Amikor jövőjét, a jövőt képzelet a lélek, határozatlan variánsok között mozog. A jelenben rádöbben az ember a képre, nyugtalanság van hirtelen megjelenésében és csak ha multba került a kép, ott terül el nyugodtan, ott áll a maga lábán szemléletesen, mert az ember a jelenben kitagolta a képet, kifejtette, kibontotta annak rejtett tagoltságait és multjában már áll és támaszkodik a kép a maga kibontott tagjaira, a maga át és átpillantott, megmúlomböztetett életére. Hasonlóta ennek a szerves életben az anyaméhben rejtőző embrió, aki még titok, még határozatlan az alakja, jön a jövőből, ő a jövő alakja. A jelenben való megjelenése nyugtalanító vajudással, a szülés fájdalmaival jár, meglepetésként hat. Szülés után pedig előáll teljes tagoltságában az alak, egyre láthatóbb lesz testének minden ízében, megáll végre a maga lábán. Minden egyes emlékkép ilyen. Jön a rejtett a titok a jövőből, belevág a jelenbe, áthull a multba, ahol az emberi szelélet tagolja, kutatja alakító elemeit, megállapítja, kibontja azokat. Ezen a kibontottságn áll és nyugszik a mi multunk. Ime, nem a jövő képei, nem a jelen meglepetései azok a képek, amelyekkel a lélek jól ki tudná szolgálni az emberi szellemet, amelyekben a lélek jól tudna rezonálni a szellem járására, mert ezek a képek határozatlanok és a jelen kép pedig túl-

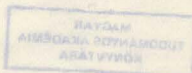

tulságosan ki van emelve a többiből. A mult képei azok, amelyek nyugodtan pihennek az emlékezetben. Föltárják magukat nyugodt esákenységben, úgy, hogy multjának képeiből tetszésszerint válogathat lelkünk, előállithat és elmerít het akármilyen képet szabad válogatásban, egy se tolakszik.

Nos, a modern ember lelke, a mi multunk még nem ilyen kész nyugalom. Bizony vannak abban bőven tolakodó képeink, amelyek előállnak és megtiltják, hogy mással foglalkozzunk. El vagyunkmlá tva tolakodó emlékekkel. De éppen abban fejlődik a lélek, hogy a tolakodó képeket is tovább tagolja, elemeire bontja, a bennük lévő tolakodó feszültséget így felbontja és besoroz végre minden képet a nyugodt, játékos, készsége képek közé, amelyek már rendelkezésre állnak a válogató lélekműködésnek és magasabb fokon eszteikai működésnek, mely a lélek fölött áll. A közelmult képei kevésbé alkalmasak a szellemi élet megrezdítésére, mint a távoliak. Mert a mult képei újra meg új újra revízió alá kerülnek a lélek és a szellem életében és valahányszor megjelennek, éhasem mutatkoznak pontosan olyanoknak, mint előző megjelenésükben, hanem mindig tagoltabbak, mint voltak, tisztábbak, világosabbak, szemléletesebbek. Rendesen új vonást, eddig észre nem vett sajáttságot is mutatnak, sőt egészben új színben tűnhetnek föl és új értelemben mutatkozhatnak be. Emlékezetünk képei eképen érnek a multban, érnek a lélekhez ebben a tenger háttérében és minél érettebbek, annál finomabbak, annál feltárulkozóbak, annál izesebbek a szellemi élet számára. Egy gyakorlatib tény: A művész multjának képeihez, emlékeihez nyul, amikor alkotni akar. Ott válogat a lélek képei közt és azok a képek lesznek a legalkalmasabbak, melyek tagolásaik finomságában, színeiknek áttetsző tündöklésében, vonalaik finom, szemléletes haladásában, támasztópontjaik felesillanásában jelennek már meg, nyugodtan tárulva a szemléletnek. A szellemi tudat legmélyebb formája, a végtelen képies esztetikai tudat az, mely a lélek multjának feltárulkozó képeiből első sorban válogat. A megfelelő képet tovább finomítja, arányait tovább képzi és a végtelen hangulat tündöklő középpontjába helyezi. Az összhangzóvó finomult esztetikai kép eképpen a mindenség tündöklő középpontjába kerül, megragyog örök fiatalágban tér és idő fölött, eltölti az embert az összhang

hangulatával, megsejtetve tündöklése mögött az időket és a végtelen tért megcsillogtatván. ebben a háttérben az átlátszó kép végtelen változatait. A mértani logikai tudat pedig elejti a homloktérben álló képnek ezt az átlátszó tündöklését, elmeríti a képet. Mélyen, differenciálisan. Semmiképpen se fedje a többit és kristályosan álljon elő az örök törvényben a képek eképen áttekintett és elmerített végtelenje. Az az érési folyamat, mely az emlékezésben folyik először átlátszóvá és összhangzatosan tagolttá tisztítja a képet, hogy azután a logikaiban elmerithesse. Nemcsak tagolásaiban képződik ki a mult képe, hanem arányosodnak is tagolásai, közelednek az esztetikai képhez. Durvább, feszülőbb, inzenzivebb tagjai elsimulnak, szétagolódnak, halványabb, elenyésző, ködbevesző oldalai feltündöznek, kiélesednek és minden oldala, mint szerves élet, polaritásba kerül. Egymásra kölcsönösm ható működések összhangja áll elő eképen a képben, előáll benne mindeneke lőtt a szimmetria és törekszik a kép tovább az összhang további követelményeit is előállítani. Minél érettebb multunk képe, minél szemlélőtebb és tagoltabb, annál szimmetrikusabb, annál inkább mutat eleven poláris kiképződést, finom tagoltságot és arányosulást. Eképen megy át a lélek az esztetikai tisztuláson, hogy végre a logikai tudat éterébe merüljön. A kép azzal, hogy esékeny, hogy ennek az érlelődésnek áldozza magát, azzal, hogy végre pillanatképpé válik, egybevégi a szellem követelményével, amely úgy szól, hogy a kép legyen pillanatkép, legyen mozzanat, legyen határeset a szellemi fogalmazásban

A lélek képeiben az intenzitás különböző. Ezt a kérdést már érintettük. Egyik képünk izzóbb a lélekben, másik halkabb. Minél halkabb azonban a kép, annál finomabb, annál tagoltabb. Minden tultangó intenzitás, feszültség, harsogás a lélekben tagolatlanúságra mutat. Zavaros egybezusufoltúságra. Ez teszi, ez a zavaros egybezusufoltúság azt a feszültséget és izzást, mely egyuttal homályt jelent, fedi a többi képet is, akadályozza azokat ~~szé~~ esékeny, feltáruló irányzatuk követésében. A fejlődő lélek ezért a fejlődés célszerűségében elsősorban ezekre a komplexumokra veti fényét, ezeket tárja fel, hogy a világosság áthassa és megkülönböztesse a zavarost. Ez a

probléma ezért érdekes, mert felmerül a kérdés, hogy ezeknek a lelki komplexumoknak a feloldódásában hol is kezdődik a munka? A komplexumot, mert tagolatlan, nem járhatja át a szellem oldó fénye. Másrészt a lelki komplexum tartja magát saját autonóm körében és nem engedi, hogy átjárja a szellem fénye. Ekép ilyen lelki tagolatlan, amelyben zavarosan van egybevetítve különböző kép, különböző tagolatlan képelem, ragaszkodik magához és a léleknek sajátos öröme van ebben a feszült izzásban. Átéli ebben az élet izzó elevenségét, amely szilárdan áll örvénylésein és elragadva mámorosan szórnyal sugárzásában. A bonyolultság egyes feszült elemeiből kilendülő sugárzások egy másik elembe összpontosulnak és annak örvénylését erősítik. Eképen a komplexum körforgó működést jelent, amelynek mintáját és igazolását a gondolkodó tudatban cirkulus viciózusnak nevezi a logika. Így erősítik egymást a komplexum működésében a bosszuvágy, kéjvágy és a félelem erői. Az erőátvitel az életnek ebben a homályos mélységében a tudatalatt azért lehetséges, mert valamennyi ösztönösségnek alaplélelmélységeiben a pontoszerű szorongás feszül ez a szemlélhetetlen alapfeszültség pedig akármelyik ösztönösségnek fűtő elemévé szegődhetik észrevétlenül. A világosságnak pedig nincs hatalma, hogy a zavarosba hatoljon, ő csak a tagolások közt tud mozogni. Hát kérem ez a kérdés megoldódik azzal, hogy a lelki képzavar elemei eredeti természetüknél fogva egymást taszítják is. A zavar ellentmondásokból áll, ez az önmagának ellentmondó lélekkomplexum.

RAYON
AIBEGAKA BOKVAMQUT
ARATVYUQ

ezért úgy viselkedik, mint egy ködgomolyag, melyben az elemek széjjel taszítják egymást, vagy mint a felhő, amely a légkörben saját belső feszültségeitől ináitva széteszlatja önmagát. A lelki zavar oszításával közeledik esékényiségéhez a lélek, az oszítás nyilásokat jelent a világosság számára, amely tagol és a tagoló oldás számára tevékeny mintát nyújt.

Az a kérdés merülne föl, hát mégis miért oly makacsak néha lelki komplexumok, sőt nem is néha, hanem gyakran. Miért tartják magukat, miért nem adják át magukat természetüknek, mely szétveti az egymásba zavarodó elemeket? Erre azzal tudnék felelni és az ellenőrzésre felhívom az ér-

deklódókat, hogy ezeket a lelki zavaró, makacs komplexumokat bizonyos alapvető állatias tendenciák, az állati étellel közös feszültségek és irányok fűtik át és tartják össze. A következő előadásom szeretnék ezekről részletesen beszélni. Ma csak jelzem ezeket. Félelem, nemi vágy és bosszúvágy azok, melyek a komplexumban élnek, azokban tartják fenn önmagukat. Hogyan, miképpen: ez a jövő előadásra tartoznék. Itt még csak annyit: áll az, hogy a lélek a maga zavaros komplexumait önműködően veti széjjel, mint ahogy a vihar önmagát veri széjjel. Ha makacs egy ilyen lelki működés, az az említett lelki tendenciáknak tudható be, amelyek ilyen összetartó ingerként hatnak. Ezen inger csökkenésével előáll azután a lelki életnek, de általában minden szerves életnek az a természete, hogy ellentmondó elemeit szétveti és ezzel megnyitja a tagolások útját, a megvilágító és feloldó világosság útját és megvalósítja azt a fejlődéstani célszerűséget, hogy intímabb és bensőbb kapcsolatba kerül az emberi szellemmel. A fejlettebb lélek és minél fejlettebb, minél bensőbbben valósította meg a szellemi étellel való kapcsolatát, annál inkább és annál gyorsabb tempóban veszti erőit, feladja erőit a szárnyaló végtelen emberi szellemnek, az oldó és teremtő gondolatnak.

Az így kimerülő lélek erőinek utánpótlására szorul. Vagyis nem olyan a lélek, ahogy Bergson és a modern pszichikus iskola igen tárgy-szerűtlenül képzelik, hogy az valami kifogyhatatlan erőtartály, amelyből létesül egyrészt a fizikai, másrészt a szellemi világ, valami ilyen Deus ex machina, vagy perpetuum mobile, amely szüntelenül csak ontaná erőit. Nos, nem ilyen energetikai ellentmondás a lélek. Hanem igenis, ahogy a lélek leadja energiáit, hát bizony gyangül, szegényedik; ahogy feloldotta emlékképeit: üresedik, kiürül. És ezzel a szellemi élet elveszteni erőforrását és rezonanciáját. Ezért a lélek a maga alsóbb életéhez, a maga tudatalatt működő végső feszültségeihez fordul erőért. Ezek a mélységei a léleknek, amint láttuk, bensőn kapcsolódnak az idegélettel. Abban a mértékben tehát, ahogy fejlődéstaniilag tökéletesbül a lélek és gyorsított tempóban adja át erőit a szellemnek, abban a mértékben kell a sejt-

szervezetnek, az idegéletnek is finomulnia, hogy a lélek ugyancsak gyorsuló tempóban pótolhassa erőit. Így alakul a szellem teremtő mintájára lélek és testi szervezet, hogy e mintának egyre bensőbbben megfeleljen. Így alkotódik - hogy a biblia képével éljek - az ember isten mintájára. Mert hisz nincs más isten, mint az emberi szellem, amely végtelen és örök és eszményi mintája lévén minden életnek: alkotó nemző, teremtő hatalom. A lélek fejlődése tehát megköveteli az idegélet finomulását és alkalmazkodó készségét, hogy energiáit fokozódó labilitásán keresztül gyorsított, célszerűbb, gazdaságosabb és bensőbb módon adja át a léleknek.

Ugy gondolom, mára talán elég. Megpróbáltam vázlatos képet nyújtani az emberi élet szélsőségeinek együttműködéséről és ebben a lélek helyzetéről, szerepéről és azokról a fejlődéstani célekről, arról a célszerűségről, amely a lelket ebben vezeti az intuitív tudományos kutatás világosságában. A következő előadásokban főleg azokról a fejlődéstani akadályokról szeretnék beszélni, amelyek a lelki fejlődést bénítják s amelyek azért időszerűek, mert éppen a mi korunk arról nevezetes, hogy soha annyi lelki és idegbaj nem jelentkezett s nem volt annyi elterjedve, mint napjainkban. Ugy gondolom, aktuális kérdés lesz és kérem, hogy szives érdeklődésüket tartsák meg.

